РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

18 януари 2007 година *

По дело C-421/05

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Rechtbank van koophandel te Brussel (Белгия) с акт от 21 ноември 2005 г., постъпил в Съда на 29 ноември 2005 г. в производство по дело

City Motors Groep NV

срещу

Citroën Belux NV,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: г-н A. Rosas, председател на състав, г-н J. N. Cunha Rodrigues и г-н A. Ó Caoimh (докладчик), съдии,

генерален адвокат: г-н L. A. Geelhoed,
секретар: г-н J. Swedenborg, администратор,

* Език на производството: нидерландски.

предвид изложеното в писмената фаза на производство и в съдебното заседание от 26 октомври 2006 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за City Motors Groep NV, от адв. A. Tallon и адв. Y. Lemense, advocaten,

— за Citroën Belux NV, от адв. J. Verbist и адв. B. van de Walle de Ghelcke, advocaten,

— за Комисия на Европейските общности, от г-н A. Bouquet и г-н A. Whelan, в качеството на представители,

предвид взетото решение, след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3, параграф 6 от Регламент (ЕО) № 1400/2002 на Комисията от 31 юли 2002 г. относно прилагането на член 81, параграф 3 от Договора по отношение на категории вертикални споразумения и съгласувани практики в сектора на моторните превозни средства (ОВ L 203, стр. 30).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между City Motors Groep NV (наричано по-нататък „CMG“) и Citroën Belux NV (наричано по-нататък „Citroën“) относно действителността на развалянето от страна на последното на споразумението, сключено от него с CMG за дистрибуция в Белгия на моторните превозни средства с марката „Citroën“.

Правна уредба

Общностна правна уредба

3 Член 5, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 1475/95 на Комисията от 28 юни 1995 г. за прилагането на член [81], параграф 3 от Договора по отношение на категории споразумения за дистрибуция и услуги за продажба и за гаранционно обслужване на моторни превозни средства (ОВ L 145, стр. 25) предвижда:

„Условията за освобождаване, предвидени в параграфи 1 и 2, не засягат:

[...]

— правото на една страна да развали извънредно споразумението поради неизпълнение от другата страна на едно от нейните основни задължения.

Във всеки отделен случай страните трябва при наличие на спор да приемат система за бързо решаване на спора, като например привличане на трето лице експерт или на арбитър, без да се засяга правото на страните да сезират компетентния съд в съответствие с разпоредбите на приложимото вътрешно право.“ [неофициален превод]

4 Считано от 1 октомври 2002 г., Регламент № 1475/95 е заменен с Регламент № 1400/2002.

5 Според деветото и единадесетото съображение от този регламент:

„(9) С оглед да се предотврати разваляне то на споразумение от страна на доставчика, поради това че дистрибуторът или сервизът са възприели проконкурентно поведение като активни или пасивни продажби на чуждестранни потребители, продажбата на повече от една марка автомобили или използването на подизпълнители за услугите по ремонт и поддръжка, уведомяването за разваляне то трябва да посочва ясно в писмена форма основанията за него, които трябва да са обективни и прозрачни. Освен това с цел да се засили независимостта на дистрибуторите и на сервизите от техните доставчици, следва да се определят минимални срокове за предизвестие, в случай на неподновяване на споразуменията, сключени за определен срок, както и за разваляне то на споразуменията, сключени за неопределен срок.

[...]

(11) С оглед улесняването на бързото разрешаване на споровете, които възникват между страните по едно споразумение за дистрибуция и които иначе могат да препятстват ефективната конкуренция, споразуменията следва да се ползват от освобождаването, само ако предвиждат правото за всяка страна да се обърне към независим експерт или арбитър, по-специално в случай на уведомяване за разваляне на споразумение.“ [неофициален превод]

6 Член 2 от Регламент № 1400/2002, озаглавен „Обхват“, предвижда в параграф 1, първа алинея:

„Съгласно член 81, параграф 3 от Договора и съгласно разпоредбите на настоящия регламент, разпоредбите на член 81, параграф 1 се обявяват за неприложими по отношение на вертикалните споразумения, когато се отнасят до условията, при които страните могат да закупуват, продават или препродават нови моторни превозни средства, резервни части за моторни превозни средства или услуги по ремонтни дейности и поддръжка на моторните превозни средства.“ [неофициален превод]

7 Член 3 от Регламент № 1400/2002, озаглавен „Общи условия“, предвижда в параграфи 4 и 6:

„4. Освобождаването се прилага, при условие че вертикалното споразумение, сключено с дистрибутор или сервиз, предвижда, че доставчик, който желае да отправи предизвестие за разваляне на споразумение, е длъжен да го направи писмено и като посочи подробно обективни и прозрачни основания за развалянето, за да се избегне развалянето от доставчика на вертикално споразумение с дистрибутор или сервиз поради практики, които не могат да бъдат предмет на ограничения съгласно настоящия регламент.

[...]

6. Освобождаването се прилага, при условие че вертикалното споразумение предоставя на всяка от страните, правото да отнася спорове във връзка с изпълнението на техните договорни задължения до независим експерт или арбитър. Тези спорове могат да се отнасят по-конкретно до:

[...]

ж) въпроса дали основанията, посочени в предизвестието, обосновават развалянето на дадено споразумение.

Правото, посочено в първото изречение, не накърнява правото на всяка страна да сезира национална юрисдикция.“ [неофициален превод]

8 Член 4 от Регламент № 1400/2002, озаглавен „Твърди ограничения“ [неофициален превод], предвижда в своя параграф 1, че освобождаването не се прилага за вертикални споразумения, които имат за предмет ограниченията, посочени в тази разпоредба.

9 Член 5 от същия регламент, озаглавен „Специфични условия“, разпорежда, че освобождаването не се прилага по отношение на задълженията, които са изброени в него и които се съдържат във вертикални споразумения.

Национална правна уредба

10 Съгласно член 1184 от белгийския граждански кодекс:

„Синалагматичните договори винаги се считат сключени под прекратително условие, в случаите когато една от страните изобщо не изпълни задължението си.

В този случай договорът не се разваля по право. Страната, по отношение на която задължението не е било изпълнено изобщо, може да избира между това да принуди другата страна да изпълни споразумението, когато това е възможно, или да поиска развалянето му и обезщетение за претърпени вреди и пропуснати ползи.

Развалянето трябва да бъде поискано по съдебен ред и на ответника може да бъде даден срок в зависимост от обстоятелствата."

11 Когато предвидят изрична клауза за разваляне, страните могат независимо от това да се споразумеят да изключат прилагането на посочения член 1184 в отношенията си и да предвидят при какви обстоятелства неизпълнението е достатъчно сериозно, за да обоснове разваляне по право на споразумението без намесата на Съда.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

12 От 1992 г. CMG продава в Белгия моторни превозни средства с марката „Citroën" въз основа на споразумения за предоставяне на изключителни права на продажба, сключени със Citroën. Последното от тези споразумения, което се отнася до продажбата на нови моторни превозни средства, е сключено на 13 май 2003 г. за неопределен срок и влиза в сила от 1 октомври 2003 г. (наричано по-нататък „споразумение за предоставяне на изключителни права на продажба").

13 Съгласно член XVIII от споразумението за предоставяне на изключителни права на продажба Citroën може да го развали незабавно по право и без покана за доброволно изпълнение, а именно „в случай на препродажба в нарушение на разпоредбите на членове V и XIV-9° на едно или повече превозни средства [с марката „Citroën"], нови или регистрирани преди по-малко от три месеца, и/или на оборудване и аксесоари на продавач на дребно, който не е член на официалната дистрибуторска мрежа на [Citroën], оторизиран като дистрибутор и установен в Европейското икономическо пространство или в Швейцария".

14 Освен това член XXI от споразумението за предоставяне на изключителни права на продажба предвижда:

„[...] В случай на оспорване, свързано с изпълнението на това споразумение, и за да се постигне доброволно уреждане на спора, всяка страна може да се обърне към експерт, назначен от председателя на търговския съд на Брюксел по искане на страната, която първа се обърне към него.

Тази разпоредба не засяга по никакъв начин право[то] на всяка една от страните да се обърне към съдилищата в случай на спор, свързан с изпълнението на споразумението [...]“

15 На 1 юни 2004 г. Citroën разваля споразумението за предоставяне на изключителни права на продажба на основание член XVIII от него, поради продажбата на превозни средства от CMG на дружеството Interlease NV.

16 CMG предявява иск срещу Citroën пред Rechtbank van koophandel te Brussel (Търговски съд Брюксел), за да получи обезщетение за незаконно прекратяване на споразумението за предоставяне на изключителни права на продажба. При тези обстоятелства то по-конкретно поддържа, че изричната клауза за разваляне, предвидена в това споразумение, противоречи на Регламент № 1400/2002.

17 В производство по обезпечение председателят на тази юрисдикция постановява решение, с което Citroën се задължава да продължи отношенията си с CMG, докато бъде постановено решение по съществото на спора, като в противен случай ще му бъдат налагани периодични имуществени санкции. Жалбата, подадена от Citroën срещу това определение пред Hof van beroep te Brussel (Апелативен съд Брюксел), е отхвърлена.

18 Що се отнася до съществото на спора, препращащата юрисдикция възприема съображенията на Hof van beroep te Brussel и счита, че член 3, параграф 6, буква ж) от Регламент № 1400/2002 изглежда трябва да се тълкува в смисъл, че договорът трябва да продължи действието си до решаването на спора. От това следвало, че изрична клауза за разваляне, която позволява да се избегне предварителната намеса на експерт, на арбитър или на съдия, не би могла да съществува валидно, когато е налице някой от случаите, изброени в посочения параграф 6. Следователно на пръв поглед член XVIII от споразумението за предоставяне на изключителни права на продажба не е в съответствие с Регламент № 1400/2002.

19 При тези условия Rechtbank van koophandel te Brussel решава да спре производството по делото и да отправи до Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 3, параграф 6 от Регламент [...] № 1400/2002 [...] да се тълкува в смисъл, че не допуска изрична клауза за разваляне в договор за предоставяне на изключителни права на продажба на автомобили, по отношение на който се иска да бъде приложено освобождаването [предвидено в член 2, параграф 1 от същия регламент]?“

По преюдициалния въпрос

20 С въпроса си препращащата юрисдикция иска по същество да установи дали член 3, параграф 6 от Регламент № 1400/2002 трябва да се тълкува в смисъл, че груповото освобождаване, предвидено в член 2, параграф 1 от този регламент, не се прилага по отношение на споразуменията, попадащи в неговия обхват, които съдържат изрична клауза за разваляне като разглежданата в главното производство, по силата на която едно споразумение може да бъде развалено от доставчика по право и без предизвестие в случай на неизпълнение от страна на дистрибутора на едно от договорните задължения, изброени в посочената клауза.

21 Според CMG изрична клауза за разваляне трябва да се счита за нарушаваща конкуренцията, доколкото поставя доставчика в позиция на силата, като ограничава правото на преценка на националния съдия в случай на спор. Действително при наличието на такава клауза сезираният съдия трябвало да се ограничи до това да провери дали условията за нейното прилагане са изпълнени и дали развалянето представлява злоупотреба с право. Ограничаващият конкуренцията характер на тази клауза се потвърждавал освен това от факта, че противно на Регламент № 1475/95, Регламент № 1400/2002 не предвижда възможност за извънредно разваляне поради неизпълнение на едно от основните задължения по договора.

22 В тази насока трябва да се отбележи в самото начало, че както с основание отбелязва Citroën, нито член 4, нито член 5 от Регламент № 1400/2002, които изброяват изчерпателно твърдите ограничения и някои специфични условия, които са пречка за прилагането на груповото освобождаване, предвидено в този регламент, не споменават изрични клаузи за разваляне.

23 Наистина, както отбелязва CMG в писменото си становище, за разлика от член 5, параграф 3 от Регламент № 1475/95, Регламент № 1400/2002 вече не посочва изрично, че условията за групово освобождаване „не засягат [...]

правото на една страна да развали извънредно споразумението поради неизпълнение от другата страна на едно от нейните основни задължения". [неофициален превод]

24 От това мълчание обаче не може да се направи изводът, че занапред изричните клаузи за разваляне са забранени, доколкото представляват ограничаване на конкуренцията по смисъла на член 81, параграф 1 ЕО. Наистина член 5, параграф 3 от Регламент № 1475/95 изобщо няма за цел да предостави групово освобождаване за някои ограничения на конкуренцията по смисъла на член 81, параграф 1 ЕО, а предвижда само една обикновена възможност, която не ограничава договорната свобода на страните във вида, в който тя се упражнява в рамките на приложимото вътрешно право (вж. в този смисъл Решение от 7 септември 2006 г. по дело Vulcan Silkeborg, C-125/05, Recueil, стр. I-7637, точка 47).

25 В своя акт за препращане Rechtbank van koophandel te Brussel все пак си поставя въпроса дали изрична клауза за разваляне, доколкото тя позволява да се избегне предварителната намеса на независим експерт, на арбитър или на съд, не противоречи на член 3, параграф 6 от Регламент № 1400/2002. Спазването на тази разпоредба изглежда наистина изисква споразумението, което е предмет на разваляне, да остане в сила до решаването на спора относно действителността на развалянето.

26 Трябва все пак да се отбележи, че член 3, параграф 6 от Регламент № 1400/2002 не забранява нито една договорна клауза, а се ограничава да изисква като условие за прилагането на груповото освобождаване споразумението с дистрибутора да предвижда договореното в полза на всяка от страните право, без това да засяга правото да бъде сезиран национален съд, да се потърси помощта на независим експерт или на арбитър в случай на договорен спор, по-специално по смисъла на тази разпоредба, буква ж), относно въпроса дали основанията, посочени в предизвестието, обосновават развалянето на договора.

27 При това положение съгласно самия текст на член 3, параграф 6 от Регламент № 1400/2002 и както следва от единадесетото му съображение, за да бъде спазено посоченото условие за прилагане на груповото освобождаване, е достатъчно споразумението да съдържа клауза, предвиждаща такова договорено право. Тъй като изброяването на договорните спорове в тази разпоредба не е изчерпателно, това трябва да е така, независимо дали развалянето се извършва със или без предизвестие. В замяна на това нито посочената разпоредба, нито някоя друга разпоредба от посочения регламент не изисква за прилагането на груповото освобождаване участието на независимия експерт, на арбитъра или на съда да е налице преди осъществяването на развалянето или да спре действието на последното, докато не бъде прието решение относно действителността на развалянето.

28 Така от изложеното по-горе следва, че нито една разпоредба на Регламент № 1400/2002 не забранява на страните по едно споразумение, попадащо в обхвата на този регламент, да предвидят изрична клауза за разваляне като разглежданата в главното производство (вж. в този смисъл Решение от 30 април 1998 г. по дело Cabour, C-230/96, Recueil, стр. I-2055, точка 37). Следователно действителността на една такава клауза се урежда по принцип не от посочения регламент, а само от вътрешното право.

29 Все пак, когато става въпрос за разваляне на споразумение, попадащо в обхвата на Регламент № 1400/2002, трябва да се има предвид обстоятелството, че по силата на член 3, параграф 4 от него груповото освобождаване се прилага единствено при условие че споразумението предвижда доставчикът, който иска да уведоми за развалянето на това споразумение, да бъде задължен да го направи писмено, като посочи точно обективните и прозрачни основания за решението за разваляне, с цел съгласно самия текст на тази разпоредба да се избегне възможността доставчик да развали споразумение поради практики, които не могат да бъдат предмет на ограничения в рамките на посочения регламент. Такъв би бил случаят, съгласно деветото съображение от този регламент, ако един доставчик развали споразумение, с мотива че дистрибутор е възприел проконкурентно поведение, като например активни или пасивни продажби на чуждестранни клиенти.

30 От това следва, че както твърдят CMG и Комисията на Европейските общности и както самото Citroën между другото приема, когато един

доставчик развали споразумение въз основа на изрична клауза за разваляне, спазването на условията за прилагане на груповото освобождаване, въведено с Регламент № 1400/2002, изисква не само доставчикът да посочи писмено основанията за това разваляне, но също независимият експерт, арбитърът или националният съд, чиято помощ дистрибуторът има право да потърси въз основа на член 3, параграф 6 от посочения регламент, за да оспори действителността на развалянето, да е в състояние да упражни ефективен контрол по отношение на основанията за развалянето.

31 Препращащата юрисдикция следва да провери дали съществуването на такъв ефективен контрол е гарантирано от приложимото вътрешно право, когато дадено споразумение се разваля от доставчика въз основа на подобна изрична клауза за разваляне.

32 В това отношение, с оглед на целта на член 3, параграф 4 от Регламент № 1400/2002, за да бъде ефективен този контрол, е необходимо най-малко независимият експерт, арбитърът или съдът да е в състояние да провери дали развалянето, осъществено от доставчика, не е мотивирано от практики на дистрибутора, които не могат да бъдат предмет на ограничения в рамките на посочения регламент.

33 От друга страна, в случай на нарушаване от доставчика на условието за прилагане на груповото освобождаване, изложено в член 3, параграф 4 от Регламент № 1400/2002, националният съд трябва да бъде в състояние да приложи всички свързани с това последици в съответствие със своето вътрешно право както по отношение на действителността на съответното споразумение от гледна точка на член 81 ЕО, така и по отношение на възстановяването на евентуално причинените на дистрибутора вреди, когато съществува причинно-следствена връзка между тези вреди и споразумение или практика, противоречащи на член 81 ЕО (вж. в този смисъл Решение от 20 септември 2001 г. по дело Courage и Crehan, C-453/99, Recueil, стр. I-6297,

точка 26 и Решение от 13 юли 2006 г. по дело Manfredi и др., C-295/04—C-298/04, Recueil, стр. I-6619, точки 60, 61 и 90).

34 Колкото до въпроса дали участието на независим експерт, на арбитър или на национален съд трябва да предхожда развалянето или действието на неговите последици трябва да бъде спряно до решаване на въпроса относно действителността на развалянето, следва да се напомни, че при липсата на общностна правна уредба по въпроса, след като, както е видно от точка 27 от настоящото решение, нито една разпоредба на Регламент № 1400/2002 не съдържа такова изискване, правният ред на всяка държава-членка трябва да посочи компетентните юрисдикции и да определи процесуалните правила относно производствата по исковете, чиято цел е да гарантират защитата на правата, които субектите на правото черпят от непосредственото действие на общностното право, доколкото тези правила не са по-малко благоприятни от правилата относно производствата по същите искове по вътрешното право (принцип на равностойност) и не правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Общността (принцип на ефективност) (вж. по-специално посочените по-горе Решение по дело Courage и Crehan, точка 29, както и Решение по дело Manfredi и др., точки 62 и 71).

35 Съобразно с принципа на равностойност независим експерт, арбитър или национален съд, на когото е възложено да прецени от гледна точка на общностното право относно конкуренцията действителността на разваляне, извършено въз основа на изрична клауза за разваляне, не е длъжен да се намеси преди това разваляне, ако, както следва от акта за препращане и както по същество отбелязват страните по главния спор по време на съдебното заседание в отговор на въпросите на Съда, подобна предварителна намеса не се изисква и когато действителността на такова разваляне се разглежда от гледна точка на сходните разпоредби на вътрешното право. Освен това не се установява условията за участие на съдията по обезпечителните производства в рамките на производства по искове, основани на общностните норми относно конкуренцията, да са по-малко благоприятни от тези, приложими по сходни искове, основани на вътрешното право, като този въпрос трябва все пак да бъде проверен от препращащата юрисдикция.

36 Що се отнася до принципа на ефективност, след като от гледна точка на Регламент № 1400/2002 действителността на основанията за разваляне, извършено въз основа на изрична клауза за разваляне, трябва да бъде предмет на контрол, отговарящ на условията, изложени в точки 29—33 от настоящото решение, не би могло да се счита, че обстоятелството, че такава клауза има за последица да изключи предварителната намеса на независим експерт, на арбитър или на национален съд и действието на последиците от това разваляне не е спряно до решаването на въпроса относно действителността на разваляването, прави практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от посочения регламент.

37 Ето защо на поставения въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 6 от Регламент № 1400/2002 трябва да се тълкува в смисъл, че самият факт, че споразумение, попадащо в обхвата на този регламент, предвижда изрична клауза за разваляне като разглежданата в главното производство, по силата на която едно такова споразумение може да бъде развалено по право и без предизвестие от доставчика в случай на неизпълнение от страна на дистрибутора на едно от договорните задължения, посочени в тази клауза, няма за последица неприложимостта на груповото освобождаване, предвидено в член 2, параграф 1 от посочения регламент, по отношение на това споразумение.

По съдебните разноски

38 С оглед обстоятелството, че за страните по главния спор настоящото производство представлява отклонение от обичайния ход на делото пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по разноските. Разходите, направени за представяне на писмени становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Член 3, параграф 6 от Регламент (ЕО) № 1400/2002 на Комисията от 31 юли 2002 година относно прилагането на член 81, параграф 3 от Договора по отношение на категории вертикални споразумения и съгласувани практики в сектора на моторните превозни средства трябва да се тълкува в смисъл, че самият факт, че споразумение, попадащо в обхвата на този регламент, предвижда изрична клауза за разваляне като разглежданата в главното производство, по силата на която такова споразумение може да бъде развалено по право и без предизвестие от доставчика в случай на неизпълнение от страна на дистрибутора на едно от договорните задължения, посочени в тази клауза, няма за последица неприложимостта на груповото освобождаване, предвидено в член 2, параграф 1 от посочения регламент, по отношение на това споразумение.

Подписи